

U ovom broju možete pročitati:

- ◆ Javna rasprava o Zakonu o slobodi informisanja
- ◆ BH mediji o petogodišnjici srebreničke tragedije
- ◆ Novinarska etika: Između dvije vatre
- ◆ Mišljenja: TV komentar – slabi izgledi?
- ◆ Vijesti

Novosti o medijima

Svake druge sedmice
priprema agencija *SAFAX*,
Sarajevo
<http://www.mediaplan.ba>

◆ Novinarstvo i demokratija ◆ Mediji u tranziciji

Broj 63, Serija I

Sarajevo, 20. juli 2000.

Javna rasprava o Zakonu o slobodi informisanja

Medijima treba brži put do informacija

Ured Visokog predstavnika i misija OSCE u BiH organizovali su 13. jula u Sarajevu javnu raspravu o Zakonu o slobodi informisanja, čiji je nacrt zvanično promovisan i poslan u parlamentarnu proceduru krajem prošlog mjeseca. Na raspravu su pozvani novinari, predstavnici državnih organa i pravnici.

U otvorenoj i zanimljivoj raspravi moglo se čuti niz razmišljanja u vezi ovog Zakona, koji predstavlja novost za bosanskohercegovačku javnost, jer nešto slično nije do sada postojalo u jugoslovenskim i bh pravnim rješenjima. Da podsjetimo, Zakon predstavlja neku vrstu temelja za otvorenije društvo u Bosni i Hercegovini. Kako je predviđeno nacrtom, svaka osoba ima pravo pristupa informacijama koje su u posjedu Vlade i drugih javnih organa. On takođe daje pravo pojedincima da dopune ili isprave svoje osobne informacije i daju svoj komentar na njih. Praktično, stupanjem na snagu ovog Zakona biće obezbijeđena puna transparentnost javnih organa. Informacije vezane za rad ovih tijela, izuzev taksativno nabrojanih izuzetaka, postaju javna dobra. (detaljan pregled Zakona "Novosti o medijima" objavile su u prošlom broju).

Glavne zamjerke na prijedlog Zakona su dali novinari. Gotovo jedinstvena zamjerka oba novinarska udruženja iz Sarajeva, kao i pojedinačno novinara iz oba entiteta, odnosi se na odredbu po kojoj javni organ mora u roku od 15 dana dati traženu informaciju. Za novinare to predstavlja korak nazad. Mediji traže efikasan način da dođu do informacije. Do sada su se novinari susretali sa brojnim teškoćama da dođu do relevantnih podataka kojima raspolažu državni organi. Ipak, bar dio informacija su dobijali odmah, ili nakon par dana. Međutim, kada bude usvojeno ovakvo rješenje, javna tijela će dobiti mogućnost da maksimalno prolongiraju davanje informacije, pri čemu će imati i zakonsko zaleđe. Bar u BiH, veliki dio medija je, upravo od strane državnih organa, smatran "nepodobnim", "nekompetentnim" ili "nepatriotskim", pa je tako uskraćivanje

informacija bio neki vid kažnjavanja. Novi Zakon, dugim rokom za dostavu informacije, upravo pogoduje ovakvoj situaciji. Stoga je na sastanku, od strane novinara, zatraženo da se napravi razlika između novinara i građana. "Građaninu, koji nastupa samo u svoje ime i zbog ličnog interesa, čekanje od 15 dana za neku informaciju ne bi trebalo da predstavlja problem. Međutim, medijima, pogotovo dnevnim, potpuna informacija treba u mnogo kraćem roku kako bi ispunili svoju zadaću da pravilno i potpuno informišu javnost", nekoliko puta je ponovljeno tokom rasprave. Kao primjer je navedena izjava premijera Federacije BiH Edhema Bičakčića, koji je nedavno izjavio da je vlast "sa nešto para pomogla pokretanje lista "Dnevni avaz"". Građanstvo sigurno interesuje koliko je to para. Vlast ne želi da predoči taj podatak, a kada bi se novinari pozvali na ovakvo zakonsko rješenje, na informaciju bi čekali sigurno 15 dana. To bi uništilo svaku logiku vijesti, koja bi bila potpuna i konkretizovana tek nakon pola mjeseca.

Regan McCarthy, viši savjetnik za medije OSCE, je na ove primjedbe odgovorila da svrha Zakona nije "da bi novinari sutra naveče imali bolju emisiju vijesti" i da "informacija pripada svima, a mediji je samo koriste", te da stoga ne treba odvajati novinare i medije od običnih građana. Ako se uzme u obzir da je u značajnoj mjeri u izradi ovog Zakona učestvovala međunarodna zajednica, i da ovakvu izjavu daje međunarodni predstavnik, koji je u OSCE-u zadužen, između ostalog, i za promovisanje prava medija, može se izraziti bojazan da ova primjedba novinara neće biti uslišena.

Druga zamjerka novinara na ovoj raspravi ticala se izuzetaka propisanih u nacrtu u davanju informacija. U Zakonu su taksativno pobrojana četiri izuzetka: (a) interesi odbrane i sigurnosti, kao i zaštita javne sigurnosti; (b) interesi monetarne politike (c) sprječavanje kriminala i svako otkrivanje kriminala; (d) zaštita procesa donošenja odluke od strane javnog tijela. Novinari, koji su na ovoj raspravi bili jedinstveni, smatraju da ove izuzetke treba konkretizovati, jer je moguće da državni organi, naprimjer, pod plaštom "interesa odbrane i sigurnosti" uskrate informacije koje ne potpadaju pod ovu kategoriju. Članovi radne grupe, koji su radili na izradi Zakona, i već spomenuta Regan McCarthy, su odbacili ovu mogućnost rekavši da će državni organ morati precizno obrazložiti zbog čega uskraćuje informaciju i zbog čega je to javni interes. Inače, konkretizacija ovih odredbi će se napraviti u komentaru, koji će biti dodatak Zakonu. Komentar, doduše, neće imati pravnu snagu Zakona, ali će omogućavati bolje snalaženje i tumačenje odredbi Zakona.

Ozbiljnu primjedbu na nacrt Zakona iznijeli su prisutni pravnici. Skrenuta je pažnja na to da u Zakonu ne postoje kaznene odredbe što Zakon čini nedorečenim, a time se umanjuje i njegova snaga. Međutim, prisutni tvorci Zakona su rekli da će se nepoštovanje ovoga zakona rješavati po entiteskim zakonima o upravnom postupku, Zakonu o javnoj službi i Zakonu o radu. Praktično, nepoštivanje Zakona o slobodi informisanja se tijesno dotiče povreda ovih zakona, tako da će se

Novosti o medijima- na jednom mjestu o aktuelnim medijskim događanjima u Bosni i Hercegovini
Izlazi svakog drugog ponedjeljka na engleskom i bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku. Tekstovi domaćih autora objavljuju se na jeziku kojim se autor služi.

Izdaje: **Media plan** i novinska agencija **Safax**

Urednik: Zoran Udovičić

Redakcija u Sarajevu:
Patriotske lige 30/III, Sarajevo;
Tel/fax:+387 71 (33) 213 078, 206 542
E-mail: safax-mp@bih.net.ba

Kancelarija u Banja Luci – SOS –
otvoreni telefon za novinare:
Tel/fax: +387 51 307 470

<http://www.mediaplan.ba>

**PREŠTAMPAVANJE DOZVOLJENO
UZ NAZNAKU AGENCIJE I AUTORA**

© 2000 Media plan institut

**Vlada Republike Francuske podržava
izdavanje ovog servisa**

kažnjavati po odredbama koje su u ovim zakonima. Pravnici su ostali pri stavu da ovo nije najsretnije rješenje.

Ljudi iz državnih organa koji su bili prisutni na raspravi – voditelji administrativnih službi, pravnici, sudije... u načelu pozdravljaju Zakon, ali i izražavaju bojazan da bi on mogao dodatno zakomplikovati teško finansijsko stanje državnih organa. Moglo se čuti mišljenje da precizno treba regulisati ko snosi troškove davanja informacija, jer, konkretno, sudovi nemaju novaca ni za papir na kojem kucaju sudske odluke, a kamoli za kopiranje desetina stranica brojnim tražiteljima informacija. Takođe, zamjereno je stavu iz Zakona koji kaže da je svaki javni organ dužan imenovati službenika za informisanje, što praktično znači otvaranje novog radnog mjesta. Na ove dileme, tvorci Zakona su odgovorili da, što se tiče troškova, Zakon jasno kaže da je zabranjeno naplaćivati bilo kakve administrativne takse i da je prvih deset strana kopiranja besplatno, a tek preko toga broja se može naplatiti. U tom smislu javni organi u budžetu moraju imati izdvojena dodatna sredstva za davanje informacija (npr. kopiranje). Međutim, što se tiče službenika za informisanje, državnim organima je savjetovano da ne zapošljavaju novog čovjeka, već imenuju nekog od već postojećih radnika, jer postoji ubjeđenje da zaposleni u većini javnih službi imaju prostora i za ovakav dodatni posao.

Raspravi je prisustvovao i Mehmed Halilović, Ombudsmen Federacije BiH za medije, koji je zamjerio tvorcima Zakona što su suviše “labavo” formulisali ovlaštenja Ombudsmena za informisanje koji ima zadatak da se brine o sprovođenju ovog Zakona. “Trebalo bi pojačati funkciju ovog Ombudsmena. On bi trebao da detektuje izigravanje Zakona i da jasno može predložiti sankcionisanje tamo gdje ima zloupotreba i izigravanja Zakona. To u tekstu nije dovoljno jasno rečeno” – rekao je Halilović. Ovaj stav su podržali svi prisutni novinari.

Predstavnici međunarodne zajednice pažljivo su saslušali brojne zamjerke na nacrt Zakona o slobodi informisanja. Uostalom to je i bila svrha sastanka. Međutim, nije jasno kakav će biti efekat ove javne rasprave. Prijedlog Zakona je otišao u parlamentarnu proceduru 28. juna u jutarnjim časovima. Dakle, prije nego što je izvršena njegova zvanična promocija, koja se desila par sati kasnije. Ako bi se gledalo strogo formalistički, nacrt Zakona mogu izmijeniti samo poslanici u parlamentu, odnosno političke stranke koje imaju uticaj na njih. Bilo bi bolje da je novinarima, pravnim stručnjacima i onima koji će implementirati Zakon ponuđeno da svoje mišljenje iskažu u fazi njegove izrade ili u svakom slučaju prije parlamentarne procedure. Zato, da nije javna rasprava onda malo okasnila? Naravno, ko ima šta da kaže o Zakonu može da se obrati “svom poslaniku”. Ali zar neko vjeruje da građanin u Bosni može na ovaj način ostvariti svoje građansko, demokratsko pravo?! Zato će možda međunarodna zajednica, ako bude spremna da podrži neke od ovih prijedloga, sama sugerisati pojedinim kooperativnim poslanicima da u okviru parlamentarne rasprave predlože izmjene

U svakom slučaju novinari su saznali da se prolongira rok za donošenje ovog Zakona. Bilo je zamišljeno da on bude usvojen do opštih izbora u oktobru. Međutim, to je odgođeno za januar ili februar iduće godine. Do tada, će novinari do informacija dolaziti kako znaju i umiju, a građani, ako im se smiluje državna administracija.

(Radenko Udovičić)

BH mediji o petogodišnjici srebreničke tragedije

Dva ugla: kažnjavanje odgovornih, obezbjeđivanje preživjelih

Obilježavanje pet godina od pada istočno-bosanskog grada Srebrenica, koji je figurirao kao sigurnosna zona Ujedinjenih nacija, kada je srpska vojska protjerala više od dvadeset hiljada ljudi i ubila između 6 i 8 hiljada Bošnjaka, uglavnom muškaraca, po prvi put je ove godine organizovano u Srebrenici, tačnije naselju Potočari, gdje je u krugu jedne fabrike bio sabirni logor. Uz podršku međunarodne zajednice održana je komemoracija i vjerski obred posvećen

ubijenim. Prisutno je bilo oko 3000 preživjelih stradalnika iz Srebrenice, te brojni političari, uglavnom iz reda bošnjačkog naroda, kao i član Predsjedništva BiH Ante Jelavić, Hrvat. Od srpskih zvaničnika niko se nije pojavio.

Međunarodne organizacije apelovale su na učesnike komemoracije, političke stranke i udruženja iz oba entiteta, i naravno na medije, da ovaj skup poprate dostojanstveno, bez nepotrebnog politiziranja i izvještavanja koje bi moglo da rasplamsa međunacionalne tenzije.

“Novosti o medijima” su se odlučile na monitoring izvještavanja medija o ovom događaju. Praćene su centralne informativne emisije TV BiH, TV Republike Srpske, TV OBN i Bošnjačka televizija (11. jula), te dnevne novine “Oslobođenje”, “Dnevni avaz”, “Večernje novine”, “Glas srpski” i “Dnevne nezavisne novine” (12. jula).

Generalni zaključak je da su svi posmatrani mediji, sa izuzetkom “Dневnih nezavisnih novina”, posvetili značajnu pažnju komemoraciji žrtvama Srebrenice. Međutim, očita je, ali i očekivana, razlika u pristupu događaju. Mediji iz Federacije BiH pad Srebrenice promatraju kao zločin planetarnih razmjera. Kroz izvještaje i tekstove oslikava se bol, uglavnom žena, koje su izgubile svoje najdraže. Insistira se na kažnjavanju odgovornih – kako srpskih komandanata, tako i odgovornih u mirovnim trupama koje su obezbjeđivale grad. Potenciraju se izjave međunarodnih zvaničnika koje sadrže pokajanje ili insistiranje na hapšenju optuženih za srebreničku tragediju. S druge strane, posmatrani mediji iz Republike Srpske po prvi put nakon pet godina izvještavaju o tamošnjoj tabu temi – Srebrenici. Navodi se činjenica da je komemoracija protekla u potpunom redu i potenciraju se izjave međunarodnih zvaničnika koji daju pohvalu profesionalnom obezbjeđenju skupa od strane srpske policije. Dakle komemoraciji se prilazi više kao “skupu velikog rizika”, nego odavanju počte mrtvima. Ipak, iz izvještaja se, doduše stidljivo, može uočiti da se te ratne 1995. godine desio zločin (iako se to javno nigdje ne kaže) u kojem su žrtve bili Bošnjaci, a počinio Srbi. Tako nešto, do ove komemoracije, po srpskim novinama, bilo je nezamislivo.

Slijedi pregled izvještavanja tv dnevnika i pisanja dnevnih novina o samom danu komemoracije, koje zorno oslikava osnovnu političku klimu koja trenutno vlada u BiH.

Državne (javne) televizije: iz dva različita ugla

Dnevnik TVBiH otvara prilog vlastitih reportera koji su pratili komemoraciju u Srebrenici. Nakon uvodnih informacija o broju učesnika – Bošnjaka (3000), o političarima iz FBiH, međunarodnim predstavnicima i činjenici da su učesnici stigli sa 69 autobusa, (umjesto prvobitno predviđenih 45), akcenat se stavlja na vjerski obred koji je u znak sjećanja na žrtve održao Reis Mustafa ef. Cerić. “Ovdje nismo da sudimo, ali ni oslobađamo. Nismo došli da se svetimo, ali ni opraštamo” – riječi su Reisa Cerića, čije se izlaganje daje u dva tonska inserta.

Nakon ovog izvještaja sa formalnog dijela komemoracije, u nastavku se prezentiraju izjave, prvo uplakanih žena koje još uvijek traže svoje najbliže, a potom Alije Izetbegovića i stranih diplomata. Izetbegović izražava nadu da bi ovogodišnja posjeta Srebrenici mogla napraviti pomak naprijed u razjašnjenju ove tragedije, dok ambasadori Wolfgang Petritsch i Thomas Miller osuđuju ponašanje međunarodne zajednice te 1995. godine i poručuju da se slične stvari nikada neće ponoviti.

Poslije izvještaja iz Srebrenice slijedi serija agencijskih informacija iz svijeta kojima se osuđuju događaji u vezi Srebrenice te dva izvještaja agencije SENSE iz Haga u kojima haški tužitelji izražavaju istrajnost da izvedu pred sud odgovorne za masakr u ovom istočno-bosanskom gradiću. Ovi izvještaji su pokriveni arhivskim slikama ulaska srpskih formacija u Srebrenicu kao i “lovom” na Bošnjake po okolnim šumama nakon pada grada.

Na kraju ovog bloka prezentiraju se dvije reakcije iz Republike Srpske u kojima Srpski narodni savez i Stranka nezavisnih socijaldemokrata smatraju sadašnje događaje oko obilježavanja srebreničke tragedije “ispolitiziranim i politički neodmjerenim”.

Čitav blok o Srebrenici na TVBiH traje 13 minuta.

I Televizija Republike Srpske početak Dnevnika posvećuje komemoraciji u Srebrenici. Međutim, za razliku od TVBiH, koja akcenat baca na zločine i tragediju stanovništva Srebrenice, TVRS polazi od činjenice kako je skup prošao u najboljem redu, bez incidenata i to prvenstveno zahvaljujući policiji RS. Sam izvještaj se sastoji od slika vjerskog obreda, ukratko nabranja prisutnih zvaničnika i tehničkih podataka o sigurnosti, broju prisutnih... Jedina tonska izjava je Visokog predstavnika Petritscha, koji pohvaljuje policiju i Vladu RS zbog dobre organizacije. Slijedi telefonska izjava načelnika kriminalističke službe MUP-a RS koji izvještava da je sve prošlo u najboljem redu zahvaljujući profesionalnom djelovanju policije RS. Nakon prezentacije stavova Srpskog narodnog saveza i Nezavisnih socijaldemokarata koji smatraju skup "nepotrebnom politizacijom", blok o Srebrenici se završava izjavama generalnog sekretara UN Kofi Annana, međunarodnih organizacija u Sarajevu i američke ambasade u Sarajevu koji zahtijevaju kažnjavanje krivaca za zločine u Srebrenici.

OBN i Bošnjačka televizija: skloni komentarima

Za razliku od TVBiH i TVRS, OBN u svojoj centralnoj informativnoj emisiji ima dosta angažovan politički pristup naspram komemoracije u Srebrenici. Nakon izvještaja sa vjerskog obreda u Potočarima, reporter se upušta u komentar i čudi se što politički zvaničnici nisu držali govore. Novinar potom objašnjava gledaocima da je to zbog visokog rizika manifestacije, a onda se ponovo pita "otkuda rizik kada su svi domaći i strani faktori podržali komemoraciju". Uz to, kaže, u BiH o bezbjednosti brine 20 hiljada vojnika NATO. Da li je u pitanju loša reporterova obavještenost, ili svjesno zanemarivanje činjenica da bi se dobio povod za komentar, ali danima su međunarodni zvaničnici ponavljali da će se komemoracija svesti samo na vjerski obred i odavanje pošte stradalnicima, bez govora političara, kako ne bi bilo nikakve politizacije i podizanja tenzija. Dakle, konkretno, Izetbegoviću nije dozvoljeno da se obrati prisutnima, ne zbog "visokog rizika", nego iz pragmatikih razloga, kako bi se spriječilo negodovanje vlasti iz Republike Srpske i otvorio bar mali prostor za konstruktivniji stav iz ovog entiteta prema ovoj tragediji.

OBN, za razliku od drugih televizija, ima i incidentne situacije iz Bratunca gdje se pažnja kamera fokusira na grupu Srba koji prolazak autobusa sa Bošnjacima prate zvižducima i podizanjem tri prsta. Reporter primjećuje da je u ovoj grupi najveći broj maloljetnika te daje informaciju kako su oni stariji, dok su napuštali mjesto okupljanja prokomentarisali: "Zašto smo uopšte prihvatili poziv da izađemo na ulicu". Potom slijedi vrlo dobar prilog – gotovo dokumentarni film - u kojem se hronološki govori o događajima iz vremena pada Srebrenice, do današnjih dana i sudbine unesrećenih kao i njihovih dželata.

Blok u vrhu Dnevnika Bošnjačke televizije (BRT) počinje slikama i plačem unesrećenih Srebreničanki, a potom se daje tonska izjava Fadile Memišević iz Društva za ugrožene narode, koja je zamjerila međunarodnoj zajednici zbog ograničavanja broja prisutnih na komemoraciji, "čime se umanjuje veličina tragedije". Ova izjava, praktično, ima formu komentara, jer se daje prije samog izvještaja o događaju i gledaocima skreće pažnja na nešto što se neće direktno reći u izvještaju. Potom slijedi profesionalno napravljen izvještaj gdje je akcenat na dženaza-namazu efendije Cerića, a onda izjave preživjelih Srebreničana (bez bilo kakve političke konotacije) i Amora Mašovića iz Komisije za traženje nestalih.

Poslije ovoga slijedi, kako je voditelj najavio, podsjećanje na ljeto 1995. Uz arhivske slike iz Srebrenice i ozbiljnu muziku emituje se komentar: "Kome oprostiti? Zar zločincima? A onima koji to nisu, nema se šta oprostiti". Ovaj blok se završava zaključkom, koji se vizuelno sastoji od slika iskopanih lobanja i novinarskog komentara: "I šta reći na kraju. Ovako je završila jedna od zaštićenih zona Ujedinjenih nacija".

Ljudske sudbine u prvom planu

"Oslobođenje" prvih pet strana u potpunosti posvećuje obilježavanju srebreničke tragedije. Ispod naslova "Da tuga bude nada, da kazna bude pravda", što je dio iz govora Reisa Cerića, stoji krupna slika u koloru dvije uplakane žene i tekst koji je praktično *digest* svih članaka u vezi

Srebrenice koji se nalaze u unutrašnjosti novine. Unutra, opet, nalazimo tekst pod istim nazivom napravljen u kombinaciji izvještaja sa događaja i reportaže sastavljene od izjava sudionika komemoracije. U posebnom tekstu "Vraćene slike strave" opisuje se putovanje od Kladnja do Srebrenice i prisjećanje putnika Bošnjaka pri čemu su se neki prisjetili riječi generala Mladića: "Uništite sve od devet do sto godina". "Oslobođenje" je jedini medij koji u okviru svoje reportaže donosi podatak da je u Bratuncu jedna osoba kamenovala autobus sa Bošnjacima, ali je brzom reakcijom policije i uhapšena.

"Večernje novine" na naslovnoj strani nemaju najave skupa u Srebrenici i gotovo preko cijele strane imaju naslov "Zašto?". Iako možda asocira na zločin u Srebrenici, ova riječ se odnosi na nedavnu nesreću autobusa kod Kaknja kada su poginule 44 osobe. Na strani 3 je izvještaj iz Srebrenice koji hronološki prati događaje od polaska autobusa iz Kladnja do vjerskog obreda u Srebrenici. Izvještaj je informativan bez bilo kakvog političkog naboja. U *box-u* teksta su izvučene kratke izjave bosanskih političara prisutnih na komemoraciji i agencijska vijest sućuti Kofi Annana, generalnog sekretara UN upućene porodicama ubijenih.

"Dnevni avaz" na prvoj strani ima veliki naslov-poruku: "Ovdje smo da se zna da nećemo odustati od pravde". Ispod je potresna fotografija jedne žene koja pada u nesvjest na mjestu zločina u Srebrenici. Strane 2 i 3 su u potpunosti posvećene Srebrenici. Tu je izvještaj iz Potočara u kojem dominiraju izjave preživjelih iz Srebrenice, a posebno majki koje su izgubile svoje sinove. Informativni karakter je zastupljen kroz tzv. *box-ove* u kojima je izvješćeno o manjim incidentima i izjavama prisutnih zvaničnika na komemoraciji. "Avaz" donosi cijeli govor Reisa Mustafe ef. Cerića iz Potočara, ali i dvije informacije koje nisu imali drugi mediji. Posebno je zanimljiva ona koja kaže da je predsjedavajući Predsjedništva BiH Alija Izetbegović na komemoraciju došao helikopterom Ujedinjenih nacija, a ne u koloni sa unesrećenim Bošnjacima i drugim političarima. Drugi podatak je da je tokom dženaze grupa Srba sa okolnog brda zviždala i upućivala pogrdne riječi Bošnjacima. Ovo je u suprotnosti sa izvještajima drugih medija iz Srebrenice, u kojima se kaže da je sama dženaza prošla dostojanstveno i bez incidenata.

"Dnevni avaz" rubriku "Komentar dana" posvećuje Srebrenici. U fokusu je ponašanje srpskih političara naspram ove tragedije. "Ama baš nijedan Srbin do danas nije se javno postidio onoga što je u Srebrenici počinjeno u ime svekolikog srpstva. Ni na političkom horizontu RS ne nazire se opcija koja bi u tom smislu imala drugačije stavove od stavova Karadžićevog SDS-a, Poplašenovih radikala sa krajnje desne, ili, pak Dodikovog SNSD-a sa 'lijeve' strane, koji slično kao jaje jajetu" – piše "Avaz".

Novine u Republici Srpskoj: "Bez incidenata"

"Glasu srpskom" naslovnu stranu "nosi" agencijski izvještaj susreta članova Vijeća ministara sa izaslanikom Vijeća Evrope Laszлом Szuryanom. Srebrenica se dotiče kroz najavni naslov "Skup završen bez incidenata", dok izvještaj vlastitog novinara iz Srebrenice slijedi na strani 3. U tekstu se odmah na početku kaže da je komemoracija protekla bez incidenata "iako je bilo šest puta više Bošnjaka nego što su prvobitno bile dogovorile policije RS i FBiH". Nakon kratkog opisa komemoracije, bez citiranja Reisa Cerića i drugih učesnika, podsjeća se da će Srbi sutra, na Petrovdan, održati pomen žrtvama koje su 1992. i 1993. ubile jedinice pod zapovjedništvom Nasera Orića, komandanta bošnjačkih jedinica iz Srebrenice.

Ispod ovog izvještaja slijedi tekst sastavljen od izvještaja agencija "Srna" i "Beta". Tu možemo pročitati izjavu Dragana Jeftića, predsjednika Skupštine opštine Srebrenica, koji tvrdi da su bošnjački mediji pozivali Bošnjake da se masovno odazovu skupu "ali da im se nije odazvala ni polovina od najavljenog broja". Izjava je u punoj suprotnosti sa podatkom iz gornjeg teksta da je broj učesnika bio strogo liminiran, a da se pojavilo "šest puta više ljudi". Na kraju ovog agencijskog "miksa" je izjava generalnog sekretara UN Kofi Annana "da su arhitekta zločina u Srebrenici još uvijek na slobodi".

"Dnevne nezavisne novine" najmanje pažnje posvećuju obilježavanju srebreničke tragedije. Glavna tema na naslovnoj strani je susret predsjednika Mešića, Kućana i Havela u Dubrovniku.

Upadljive najave na naslovnoj strani su još izvještaj sa zasjedanja Doma naroda BiH u Sarajevu i slika razgoličene manekenke Claudie Schiffer, pri čemu se najavljuje njena posjeta Bangladešu. Komemoracija u Srebrenici je zastupljena kroz kratki izvještaj na trećoj strani sa naslovom "Skup visokog rizika bez incidenata". Srebrenica se još dotiče kroz izvještaj sa pres konferencije Stranke nezavisnih socijaldemokrata gdje je generalni sekretar Slavko Mitrović ocijenio da se radi istine i pomirenja mora riješiti pitanje odgovornosti za tragediju. On je takođe dodao da su stradanja svih naroda u bh ratu bila velika te da ne treba dodatno politizirati.

(Monitoring centar Media Plana)

Novinarska etika

Između dvije vatre

Novinari različitih generacija, veterani, ali i oni koji tek ulaze u ovu profesiju, okupili su se 21. i 22. juna u Neumu u Ljetnjoj školi medija da bi razgovarali o etičkim dilemama u novinarstvu. "Novosti o medijima" zamolile su Dariju Tankosić, studenta Škole Media plana u školskoj 1999/2000 godini da iznese svoja razmišljanja, kao i pregled stavova učesnika ovog skupa. Darija Tankosić je završila Fakultet političkih nauka (žurnalistika), a nakon što je diplomirala u Školi novinarstva u Sarajevu postala je dopisnik sarajevskih "Večernjih novina" iz Beograda.

Patriotizam i novinarska etika

Vječita novinarska dilema: biti brz, zanimljiv i ekskluzivan, što podrazumijeva mnoge rizike i iskušenja, ili biti do kraja dosljedan etici i samom sebi, zbog čega se često ne odgovori na novinarske izazove, uvijek je bio opasan hod po oštroj ivici noža.

Dilema bi postajala još veća kada bi se u cijelu priču o etici i profesionalizmu upetljao i patriotizam. Najočitiiji primjer je bio u bosanskohercegovačkom ratu gdje su novinari, ili, bolje rečeno, oni koji su sebe tako nazivali, pokazali pad jedne profesije. U ime patriotizma, domoljublja ili rodoljublja, zavisno od toga kako ga je ko nazivao i doživljavao, mnogi "sedmosilaši" na uštrb profesionalizma pogazili su gotovo sve kodekse i etičke principe. Pitanje koje se nameće jeste, koliko je u ovom sukobu uopšte bilo i moguće govoriti o patriotizmu kada je toliko pojmovne zbrke nastalo u glavama ljudi oko toga šta je patriotizam uopšte – ljubav prema zemlji, teritoriji, državi, narodu, vjeri, ideologiji... I to u času kada je nestajala jedna država, a nastajale nove. Jugoslavija je umirala, a sa njom i patriotizam njenih "naroda i narodnosti" koji je bio upakovan pod etiketama "socijalističkog nam sistema, te bratstva i jedinstva svih naroda". Novinari su se našli u situaciji da biraju između dvije mogućnosti: Staviti se u službu "svoje strane" (ma šta to značilo) tješeći se nekom od polovičnih kompenzacija za tek izgubljeno domoljublje, ili ostati dosljedan profesiji izlažući se riziku da u stanju opšte euforije neopatriotizma bude optužen za "izdaju sopstvenog naroda". A, kada izbije rat prva žrtva je uvijek istina.

Tako su nakon višedecenijskog zaklinjanja otadžbini i socijalističkom sistemu kao jedinoj svetinji, čitavi narodi, dezorijentisani i ostavljeni bez kompasa koji ih je vodio prethodnih šezdesetak godina, krenuli u potragu za novom zvijezdom vodiljom. A sa narodom i novinari! Pa, zar nisu upravo oni svijest i savjest tog istog naroda? I, kako to i dolikuje predstavnicima glasa naroda, veliki broj njih stao je rame uz rame sa reprezentantima novog patriotizma u ime "viših ciljeva". Svoje nagomilano i uzavrelo rodoljublje, bespogovorno i nesebično, stavili su u službu novim Mesijama koji su "u ime naroda" propovijedali novi sistem na ruševinama BiH. Drugi su se okrenuli prostoru ili regiji u kojoj žive i koja je za njih bila Domovina dok su, opet, oni treći svoj patriotizam rotirali ka nekom od već postojećih sistema susjednih republika, njihovih "matica". I

svi su se zvali patriotama, svako na svoj način. I svi su bili profesionalci!? Neki od njih išli su toliko daleko da su skovali maksimu "Za domovinu se može i lagati."

Gdje su granice patriotizma i gdje je ta tanka linija do koje novinar smije ići, a čiji prelazak vodi u ponor neprofesionalizma i neetičnosti iz kojeg nema povratka?

I bez morala ima novinarstva?

Kada se sagleda sve ono što se prethodnih desetak godina dešavalo u našoj zemlji postavlja se pitanje da li je novinar uopšte mogao biti patriota, ostajući pri tom i profesionalac? Ova dilema poslužila je kao povod za seminar na temu "Novinarska etika i patriotizam" koji je održan u Neumu u organizaciji Media Plana iz Sarajeva. Poznata imena savremenog bosanskohercegovačkog novinarstva, kao i novinari koji su djelovali u vremenu "tvrdog" socijalizma i suočavali se sa ovom dilemom na sličan način, dva dana su pokušali da odgovore na ovo pitanje.

Dilema oko toga da li patriotizam oslobađa ili okiva, prema riječima Vlastimira Mijovića, slobodnog novinara iz Sarajeva, ustvari i nije dilema.

"Moje mišljenje je da je to samo veoma dobar način manipulacije masama, nešto ružno što su vladari smislili kako bi lakše vladali. Sam po sebi patriotizam ne predstavlja nikakvu izvanserijsku vrijednost. On bi trebalo da bude nekakav intimni ljudski osjećaj privrženosti nečemu. Kod nekog bi on bio privrženost porodici, dok bi kod drugog mogao biti privrženost mahali, ulici, ljudima sa kojima je odrastao i živi" - rekao je Mijović potvrđujući labavost i promjenljivost ove kategorije. "Protivnik sam gledanja novinara kao nadčovjeka a novinarstva kao savjesti čovječanstva. Novinarstvo po svojoj prirodi nije bespogovorno etična profesija. Ono ima svoja pravila po kojima se radi. Narcisoidno bi bilo od nas da pokušamo tu profesiju predstaviti i učiniti visokomoralnom i civilizacijski ključnom za dobrobit čovječanstva. Novinarstvo nije put do istine već put do niza informacija. Ako si ulovio jednu, nisi završio posao. Ali nakon svake od njih treba ići dalje. Spoznati istinu, doći do svih relevantnih informacija, je nemoguće. A što se tiče iznošenja činjenica ja lično sam često manipulisao informacijama, i to rade svi novinari, osim onih koji se ne nađu u prilici da to učine. Ali, radeći to nisam izdao profesiju, jer sam napravio jedan profesionalni produkt. Odgovorio sam na novinarska pitanja, formalno sam odgovorio na novinarski kodeks. Ponekad je moralno i slagati! Možda je to u nekom trenutku korisno. A čitava zapadna civilizacija, koja ostatku svijeta drži lekcije iz demokratije, zasniva se na tome da se za domovinu može lagati, pa čak i ubijati u ime patriotizma" - istakao je Mijović, dodajući da novinarski kodeksi važe u svakom vremenu i u svakoj prilici i da njihovim standardima novinari treba da teže. Ali, kako kaže, oni nisu okvir bez kojeg nema novinarstva, jer je evidentno da ima novinarstva, a da pri tom nije zadovoljen ni jedan od tih kodeksa.

Riječ kao oružje

Nakon završetka krvavog rata u Bosni i Hercegovini počele su rasprave o tome koliko su novinari svojim (ne)profesionalizmom doprinijeli širenju mržnje i netrpeljivosti i rasplamsavanju rata. U nekim osudama išlo se toliko daleko da su novinari smatrani ratnicima koji u svojim rukama imaju najubojitije oružje - riječ. Čuli su se i prijedlozi da se novinarima, koji su govorom mržnje aktivno učestvovali u propagandnoj mašineriji "svoje strane" sudi u Hagu, rame uz rame sa osumnjičenima za ratne zločine.

Prema riječima Jože Vlahovića, poznatog novinara još iz vremena Jugoslavije, a koji je i dalje profesionalno aktivan u Republici Hrvatskoj, novinarstvo i ratni angažman, pa bio on i bez oružja, nespojive su kategorije sa stanovišta novinarske etike. Po njemu, kodeksi novinarske etike rađeni su prema ljudima koji su ih stvarali i prilikama u kojima su nastajali.

“Rat je jedna posebna situacija. I ljudi koji se u ratu bave novinarstvom posebna su vrsta novinara. Biti ratni reporter to je profesija koja nije pravi izraz novinarstva, čak i kad za svoj posao bivaju nagrađeni Pulicerovom nagradom” - istakao je Vlahović.

Prema riječima Adnana Osmanagića, urednika Radio Stari grad iz Sarajeva, profesija je pala na testu u ratu u BiH, a, kako kaže, nije se ni moglo očekivati od medija koji su bili napravljeni da štite jedan sistem da sad odjednom postanu profesionalni. Ti ljudi nisu ni imali mogućnosti ni uslova da budu profesionalni i nezavisni. Osmanagić je mišljenja da se tek sada stvaraju uslovi da u perspektivi imamo slobodne medije. Do sada su, tvrdi, novinari bili "odabrani", ali je došlo vrijeme novih ljudi, profesionalaca.

“Nijednog od novinara koji je u toku rata podlegao propagandi više nema u javnom životu. Oni koji su imali svoje ‘oružje’ iz koga su pucali odavno su potrošeni. Oni su izbačeni, i to često od strane ljudi kojima su služili, jer su im postali teret. Ostali su oni koji su se koliko-toliko pridržavali profesije. Moramo odvojiti ljude koji su apsolutno svjesno prihvatili nametnute načine rada u svrhu propagande od onih koji su to morali da rade, ali su svojim radom pokušavali da ne ugrožavaju onog drugog - riječi su Adnana Osmanagića. Govoreći o novinarskoj etici on je rekao da ne vjeruje baš u neku posebnu, novinarsku etiku. Prema njegovom mišljenju postoji profesionalna etika koja nije moguća bez ljudske etike. To je jedna šira, jedinstvena kategorija koja bi se prije mogla svrstati pod ljudsku osobinu..

“Ako je kao čovjek novinar etičan, onda to može biti i profesionalno” - rekao je urednik Osmanagić, dodajući da je u politički uređenim društvima moguće učiniti sitna odstupanja od novinarske etike ukoliko je to u korist viših, globalnih interesa cijele zajednice, ali da to ne bude na štetu drugih. Međutim, situacija u BiH i regionu je, kako kaže, veoma komplikovana i vrlo teško će biti moguće "biti za nešto a da to ne bude upereno protiv nekog".

Novinari na “čeku”

Na novinarskoj radionici u Neumu pomno se raspravljalo o etičkim dilemama i novinarskim izazovima. Razmatrani su slučajevi različitog reagovanja novinara u delikatnim situacijama. Prisutni novinari mogli su da iznesu svoje mišljenje o četiri situacije koje novinara stavljaju u dilemu: profesionalizam ili etika?

Prvi primjer bio je snimak TV BiH iz 1993. godine na kojem je prikazana sahrana na sarajevskom groblju Lav. Grupa ljudi došla je da oda posljednji pozdrav poginuloj djevojčici. Zasula ih je snajperska paljba. Jedna italijanska fotoreporterka odmah je bacila svoj fotoaparat i priskočila u pomoć ranjenoj ženi, izvlačeći je iz kiše metaka. Za razliku od nje, drugi fotoreporter je sve to intenzivno fotografisao, ne pomažući ranjenima. Za načinjene snimke kasnije je dobio i nagradu. List za koji je radila italijanska novinarka ostao je bez snimaka.

Postavlja se pitanje: ko je ovdje bio etičan i koji je etički poriv prevladao kod ova dva novinara? Mišljenja prisutnih novinara na ovom seminaru bila su podijeljena.

“Teško je raspravljati o tome da li je ovaj reporter postupio etično dok ranjenici leže oko njega, a on skakuće okolo fotografišući ih. Kada su ogromne pare u pitanju teško je ući u nečiju psihu i zamisliti na šta je on mislio dok je to radio. Sada, sa ove pozicije kažem, da bih ja priskočio u pomoć ranjenima, ali kada bih se našao u situaciji u kojoj se on našao, ne znam kako bih reagovao“- izrazio je svoju dilemu Radenko Udovičić iz Media plan instituta.

Kako je rekao Mehmed Halilović, Ombudsmen za medije u BiH, italijanska novinarka je, prije svega, bila čovjek, tako da nije upitno kako je trebala postupiti.

S druge strane Hajdar Arifagić iz "Oslobođenja" kaže: “Šta bi bilo da su svi bacili svoje aparate i rastrčali se pomažući ranjenima? Niti bismo mi vidjeli ove snimke, niti bi svijet saznao šta se dešava” - rekao je

Zaključak do kojeg su došli prisutni novinari gledajući ovaj prilog bio je da u kritičnim situacijama novinar donosi odluke u magnovenju, nekad one budu dobre a nekad i loše. U ovom slučaju obje odluke bile su profesionalne i etične.

Drugi slučaj, koji su prisutni novinari razmatrali, bila je situacija iz ratnog Sarajeva kada su neke inostrane ekipe i po 24 sata snimale opasne raskrsnice preko kojih su ljudi pretrčavali, čekajući da naprave snimak čovjeka kojeg ubija ili ranjava snajperski metak.

“Kod ovih fotoreportera prisutan je profesionalni poriv, koji je u ovom slučaju morbidan” - rekao je Sinan Alić urednik "Fronta slobode" iz Tuzle, poredeći ove novinare sa lovcima na divlje životinje koji su na nekoj vrsti "čeke". Kako kaže, oni znaju da će neko da pogine i to, na neki način, priželjkuju. Za snimak smrti dobiće velike pare, mnogo veće nego što je njegova dnevnicica za snimke koje napravi onda kada se ništa ne dešava i kada ljudi na "raskrsnici smrti" ne ginu.

Gdje su granice do kojih novinar može da ide, i da li je uopšte moguće povući liniju između svog profesionalizma i ličnih osjećanja?

“To je bila korida u kojoj su ginuli nevini civili, dok su ti strani novinari to posmatrali i zabavljali se odsjedajući u Holliday Inn-u. Ovo je vrhunac nemorala novinarske profesije! Ovi novinari su saučesnici zločinaca” - bio je kategoričan Slobodan Stajić iz "Oslobođenja".

Prema mišljenju Jože Vlahovića, novinara iz Hrvatske, da bi se realno sagledala situacija neophodno je osloboditi se posttraumatskih stresova ovog rata. Tek se tada, po njegovom mišljenju, može bez opterećenja govoriti o ovakvim slučajevima. Kako kaže, i ovi snimci su imali svoj doprinos u zaustavljanju krvoprolića.

“Neophodno je osloboditi se emotivnih trauma da bismo bili profesionalci. Naša profesija zahtijeva da ponekad budemo i brutalni. Ovo je situacija koja se dešava nezavisno od volje fotoreportera. Novinar je bio zadužen da prati događaj” - zaključila je Borka Rudić, generalni sekretar Nezavisne unije profesionalnih novinara BiH.

Imaju li zločinci ljudska prava?

Da li ljudima kojima se sudi ili su osuđeni za ratne zločine mogu biti ugrožena ljudska prava? Ovo je dilema o kojoj su novinari diskutovali nakon gledanja priloga NTV HAYAT. Naime, tema priloga bila je odluka Doma za ljudska prava (vrhovna institucija za zaštitu ljudskih prava u BiH koju sačinjavaju inostrani i domaći predstavnici) prema kojoj Federacija BiH mora obnoviti postupak optuženom za ratne zločine Sretku Damjanoviću, jer se došlo do saznanja da su neki od ljudi, za čije se ubistvo Damjanović tereti, ustvari živi. To je bio povod da Dom za ljudska prava zatraži da se, zbog sumnje u vjerodostojnost i ostalih dokaza, čitav postupak ponovi. Damjanović je prvobitno bio osuđen na smrt. Smatra se da su, zbog loše urađenog postupka, ovom čovjeku povrijeđena ljudska prava, a advokati su u ime optuženog tražili visoku sumu za pretrpljeni strah. Novinarka NTV HAYAT u zaključku priloga konstatuje “da je po odlukama Doma za ljudska prava unosno biti ratni zločinac”, jer iz datog slučaja proizilazi da Federacija BiH plaća ratnim zločincima za njihove zločine. Sagovornica koja se pojavljuje u ovom prilogu je jedna od domaćih članova Doma za ljudska prava koja je glasala protiv ove odluke Doma. Ona u emisiji to obrazlaže stavom: “...oni koji su vršili genocid i ratne zločine, sada se pozivaju na zaštitu svojih prava – gotovo apsurdna situacija!”.

Nezavisna komisija za medije je nakon ove emisije ragovala traženjem odgovornosti ove TV kuće zbog pristrasnog pristupa, korištenja samo jedne strane u razjašnjavanju ove kontroverzne teme iz domena javne politike, te tendencioznih komentara. Rukovodstvo TV HAYAT nije osporavalo optužbe i pokrenuli su postupak protiv urednika i voditelja programa. Stanica je kažnjena sa 400 DM.

Komentarišući ovaj slučaj Sinan Alić je rekao da, iako je Damjanović optužen za zločine, mora da uživa sva ljudska prava koja ima po zakonu o sudskom postupku, slažući se sa ocjenom IMC da su prikazani novinarski komentari bili tendenciozni. S obzirom na odluku da se dokazni postupak protiv Damjanovića mora ponoviti, Alić je neprimjerenim smatrao potpis ispod Damjanovićeve slike koji ga označava kao “ratnog zločinca” umjesto “optuženog za ratne zločine”.

“Ovo je klasičan primjer neprofesionalnog pristupa nabijen emocijama. Čak i onom ko je osuđen za ratne zločine mogu biti ugrožena ljudska prava” - istakao je Mehmed Halilović.

Prema riječima Borke Rudić, prilog nije dao osnovnu informaciju o čemu je riječ, ali je zato dao informaciju i komentar "da se isplati biti ratni zločinac", što je, kako kaže, apsolutno nedopustivo. “Ovdje je novinar i tužilac i presudilac” - zaključila je Borka Rudić.

Prema riječima Jože Vlahovića, u ovom slučaju je došlo do izdvajanja kategorije ratnih zločinaca za koje, prema mišljenju novinarkе koja pokušava da ga nametne i širem auditorijumu, ljudska prava ne postoje. “To me podsjeća na, doduše, obrnutu situaciju koja se desila u Hrvatskoj, kada su visoki zvaničnici izjavljivali da za borce domoljubnog rata optužbe za ratne zločine ne mogu postojati” - rekao je Vlahović.

Dilema – emitovati ili ne?

Mlada novinarka Elvira Aganović, student Škole novinarstva Media plana, za diplomski rad je napravila televizijski prilog o dvjema djevojčicama iz Goražda koje su prinuđene da prose kako bi obezbijedile novac za prehranjivanje svojih porodica. Potresni niz slika govori o neprijatnostima koje djeca doživljavaju od svojih vršnjaka zbog toga što rade, o građanima koji prošnju djece prihvataju kao normalnu stvar i socijalnim radnicima koji ništa ne čine da takvu situaciju promijene. Dilema koja se nameće jeste: da li javno emitovati ovaj TV prilog? Hoće li to djevojčicama pomoći i možda riješiti njihov problem, ili će ih javno etiketirati? Da li bi emitovanje ove priče bilo kršenje prava djeteta?

Mišljenja novinara bila su različita. Sinan Alić je smatrao da bi prilog trebalo emitovati kako bi se ukazalo na ovaj i slične probleme u našoj zemlji, ali ga ne bi trebalo prikazati u Goraždu. Tako bi se izbjegle traume djece i osuda okoline.

“Dilemu oko toga da li emitovati prilog ili ne, smatram hipokrizijom. Pa ova djeca su svaki dan izložena pogledima i niko ništa ne čini da to promijeni” - rekla je Gordana Katana, dopisnica "Oslobođenja" iz Banja Luke.

Prema riječima Jože Vlahovića, ovakav prilog nikad ne bi bio emitovan u razvijenim društvima, jer su konvencije o pravima djeteta, koje se tamo poštuju, veoma stroge. Kako je BiH potpisnik konvencija o pravima djeteta o ovoj dilemi se, kako kaže, ne treba ni raspravljati.

“Ja sam za to da se dječiji integritet sačuva u najvećoj mogućoj mjeri, ali ova potresna priča me je bacila u dilemu - bio je neodlučan Hajdar Arifagić iz “Oslobođenja”.

Rasprava o etičkim dilemama u novinarstvu se nastavlja. Iduće godine Media plan institut iz Sarajeva i Centar za edukaciju novinara Hrvatskog novinarskog društva u Opatiji izabraće po deset karakterističnih primjera iz svojih medijskih sredina i analizirati ih u školama novinarstva u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Zatim će se uraditi uporedna analiza na zajedničkom okruglom stolu na kome će učestvovati iskusni, ali i mladi novinari.

(D.Tankosić).

M i š l j e n j a

TV komentar – slabi izgledi?

“Novosti o medijima” su se u prošlom broju, potaknute prijedlogom Vlade Republike Hrvatske o zabrani komentara u informativnom programu Hrvatske televizije, u tekstu pod nazivom “Kompromitovani novinarski žanr” osvrnule na zloupotrebu komentara u zemljama balkanskih konflikata i dale prikaz upotrebe komentara na javnim televizijama u jugoistočnoj

Evropi. Cijeneći da je riječ o pitanju koje izaziva različite reakcije u profesionalnim krugovima zamolili smo više istaknutih novinara u Bosni i Hercegovini da iznesu svoje mišljenje.

Prvi se odazvao Hamza Bakšić, urednik redakcije Radio Slobodna Evropa iz Sarajeva i kolumnista dnevnog lista "Oslobođenje", koji je značajan dio svoje profesionalne karijere proveo i na televiziji.

***

Prijedlog Vlade Hrvatske Saboru o zabrani komentara u informativnim programima na HRT-u djeluje zabavno, obrazloženje posebice. Briga da građani ne budu izmanipulirani odista je dirljiva, dobre namjere predlagača su van svake sumnje, što kazuje kamo vodi put kojim su popločane.

Vaš naslov, "Kopromitovani novinarski žanr" zaobilazi dobar dio priče o upotrebi medija u nedavnim ratovima. Ti ratovi su, naravno, pripremani. U okviru priprema za rat treba spremati oružje, džebanu, sanitet, diplomatsku službu, civilnu zaštitu, a i propagandnu mašineriju. Da bi se cilj postigao, dovode se ljudi koji bolje odgovaraju novim, ratnim zadacima. Ovi ljudi postupaju po ranije pripremljenim ili nuveliranim ratnim planovima. Tako je bilo i u Hrvatskoj - ugledni komentatori iz medija i štampe sklonjeni su. Žanr je predan u druge ruke, upotrebljen s drugim ciljevima.

Kad bi se sačinila ozbiljnija analiza govora mržnje, pa iz toga izvukli zaključci, možda bi se Sabor našao u položaju da mu Vlada predlaže ukidanje vijesti u javnom servisu, jer je formulisanje, selekcija vijesti, a posebice njihovo krivotvorenje, bilo onaj kobni "sugerirajući pristup gledaocima". Primijetićete, međutim, da se i pri zloupotrebi komentara poštuje pravilo da najprije treba informisati pa komentirati. Ova obaveza je posebice važna kod poštenog komentara. Za nju ima mjesta kad tema već bruji, kad konzument ima dovoljno informacija potrebnih da se složi ili ne složi sa komentatorom.

Zasebna bi priča bila - zašto je komentar u novinama koristan i potreban, a u elektronskim medijima - nepoželjan. To je u novinama tiražan žanr, pa je pretpostaviti da za njega ima interesovanja i kod televizijske publike. Međutim, nema ga stoga što televizije ne osjećaju da su na tržištu. Savremene informativne emisije po pravilu imaju urednika iza scene i voditelja na sceni, pri čemu njihov međusobni odnos varira. Otkako se javila funkcija voditelja koji drži cijelu emisiju - od Fidžija do Bočinje, od certifikata do "Baščaršijskih noći", za komentatora nema mjesta. Nema unutrašnje borbe blokova i žanrova u emisiji, borbe koja je davala unutrašnji naboj starinskim TV dnevnicima. Neki voditelji se, dobro ste konstatovali, bave i komentarom, ali hinjski, ostajući na pola puta. Komentator je za svoj rad snosio punu programsku i društvenu, ako treba i krivičnu odgovornost. S te strane, to je bio čist posao.

Kolege i zastupnici u Saboru, kada govore o komentaru i zloupotrebi, mogli bi da se sjete da je rodonačelnik TV komentara na tim prostorima bio Zvonko Letica i da je njegov tjedni komentar bio trenutak za medijske gurmane. Mogli bi da se sjete i nekoliko sjajnih komentatora, posebno privrednih, koje je HDZ počistio i koji su izgubljeni kao televizijske ličnosti. Deset godina je deset godina. Ovdje te čistke nije bilo, ali nije bio ni komentatora. Oni su, recimo, "Oslobođenju", osigurali status nezavisnog lista, uz reportera Vladu Mrkića.

TV komentar danas, sutra, ovdje? Slabi su izgledi. To je žanr koji se gaji ili ne gaji. Ovdje se ne gaji. Nema, recimo, nikoga da kaže kako na pijacama u Bosni ljudi neće da kupuju bijeli mrs zbog straha od zaraze, jer ne vjeruju državi i izvještajima inspekcija. Televizije ponekad pozovu kolege iz novina, ovi donesu dobre novinske tekstove i od njih naprave televizijske komentare iz kojih se vidi jedino da je autor obrazovan i pametan čovjek. Moja iskustva kazuju da televizijski komentar ne smije preći dva i po minuta, bolje dva. Onda otpadaju i dileme o čitanju u studiju. Vodimo računa da komentar iz studija košta - dobar vanjski autor i produkcija - manje od 200 maraka, a isti komentar, dosljedno vizuelno urađen, koštao bi od 500 maraka naviše. Ovo drugo je bolje, ali i losos je bolji od girica, a girice se više troše.

(Hamza Bakšić)

Smijenjen Emin Skopljak, član Regulatorne agencije za telekomunikacije

Visoki predstavnik za BiH Wolfgang Petritsch i šef misije OSCE u BiH Robert Barry smijenili su Emina Skopljaka sa funkcije člana u Regulatornoj agenciji za telekomunikacije zbog, kako je navedeno, opstrukcija telekomunikacijskih reformi u BiH.

Konkretan povod koji navodi međunarodna zajednica za ovu smjenu je Skopljakova nezakonita odluka po kojoj je odobrio spajanje Bošnjačke televizije Ljiljan i bošnjačko-muslimanskog radija Hayat pri čemu je nastala Bošnjačka televizija (BRT), koja je time neregularno preuzela frekvencije ova dva medija. Na taj način zaobiđena je Nezavisna komisija za medije (IMC) kojoj je Bošnjačka televizija trebala da aplicira za frekvenciju. Takođe u obrazloženju se kaže da Skopljak nije pokazao "ni najniži stepen privrženosti Mirovnom sporazumu za BiH i reformi komunikacija", čime se jasno karakteriše za nekooperativnog političara u odnosima sa međunarodnom zajednicom.

Odluka o smjeni Skopljaka sadrži i zabranu obavljanja bilo koje javne dužnosti na bilo kojem nivou vlasti u BiH, uključujući i položaj u javnim preduzećima.

Ministar za informisanje RS podnio ostavku

Ministar za informisanje u Vladi Republike Srpske Rajko Vasić podnio je 18. jula ostavku na ovu funkciju. Kao razlog Vasić je naveo nemogućnost ostvarivanja zakonske pozicije ministarstva koje je vodio.

Premijer RS Milorad Dodik je prihvatio ostavku. Iz izvora bliskih kabinetu Premijera se saznaje da će Vasić, inače vrlo blizak Dodiku, uskoro biti postavljen na novu visoku dužnost.

Razlog Vasićeve ostavke, nezvanično se saznaje, su pritisci iz međunarodne zajednice da se ovo ministarstvo ukine, jer njegovo postojanje nije praksa u zapadnim demokratskim zemljama. Inače Vasić je već duže vremena u sukobu sa međunarodnim organizacijama u BiH zbog odbijanja da prihvati odluku Nezavisne komisije za medije (IMC) da je jedina ona ovlaštena za ubiranje novaca od korištenja frekventnih resursa u BiH. Vlada RS je nastavila da naplaćuje korištenje frekvencija elektronskim medijima u RS, tako da je IMC, privremeno obustavio naplatu frekvencija u RS, kako bi se izbjeglo dvojno plaćanje.

U Banjaluci se najavljuje skoro sjednica Vlade RS na kojoj bi se donio novi zakon o vladi i ukinulo ovo ministarstvo.

“Eurožurnal” za bh. gledaoce

Njemačka Radio-televizija Deutsche Welle (RTV DW) prezentovala je 11. jula u Sarajevu televizijski magazin «Eurožurnal», emisiju namijenjenu bh. gledaocima.

Ovaj projekat je jedan od tri koja će ova kuća, inače medijski partner Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Evropu, realizovati u okviru Pakta. Za realizaciju projekta je izdvojeno 300.000 DEM.

Tridesetominutni magazin emituje se od početka juna putem satelita Eutelsat HOTBRID 5 i redovnog programa više TV stanica u BiH, a producira se u Kelnu, Njemačka.

Novinari koji realizuju magazin rade u Bosanskoj redakciji Radija DW, a voditelj je Benjamin Pargan.

Urednik Bosanskog programa Radija DW Verica Spasovska je izjavila da će se «Eurožurnal» razlikovati od drugih stranih programa za BiH po tome što ne emituje dnevne priloge, niti samo vijesti iz regije. “To će biti sedmični magazin, uz zabavni program, u kojem će se pokušati pojasniti proces donošenja političkih odluka u Evropi i efekti koje te odluke proizvode” – kazala je Spasovska za agenciju ONASA.

Za sada će se magazin emitovati isključivo na bosanskom jeziku, ali pošto se radi o pilot-projektu ne isključuje se mogućnost da se ovakve emisije produciraju i na hrvatskom i srpskom jeziku, izjavio je za istu agenciju direktor Televizije DW Wolfgang Krueger.

Željku Kopanji nagrada za hrabrost

Željko Kopanja, Svetlana Slapšak i Hamida Beriša-Latifi su među ovogodišnjim dobitnicima “Hellman-Hammet nagrade za hrabrost pri suočavanju sa političkim progonom”, koju dodjeljuje američka nevladina organizacija “Human Rights Watch” (HRW), javlja ONASA.

Fondacija za nagrade osnovana je 1989. godine, kada su zadužbine američkih pisaca Lilliane Hellman i Dashiella Hammetta zatražile od HRW da sačini program za pisce širom svijeta kojima je potrebna pomoć zbog izražavanja svojih stavova.

Ove godine novčane nagrade biće dodjeljene grupi od 28 pisaca i novinara iz 22 zemlje.

Među ovogodišnjim dobitnicima su i vlasnik, direktor i glavni i odgovorni urednik banjalučkih “Nezavisnih novina” Željko Kopanja, novinarka sa Kosova Hamida Beriša-Latifi i profesor, publicista i osnivač časopisa “Profemina” Svetlana Slapšak.

Ovogodišnji fond za ovu nagradu iznosi 170.000 US dolara.

“Front slobode” - prve privatizirane novine u Tuzlanskom Kantonu

Prve novine koje su privatizirane u Tuzlanskom kantonu su “Front slobode”. Kupili su ga šest novinara i službenika uposlenih u tom listu.

Vlasništvo nad “Frontom slobode” podrazumijeva i vlasništvo nad TV stanicom FS-3, koja je osnovana kao segment lista, nekoliko godina prije rata u BiH. U ovom studiju trenutno nema stalno zaposlenih radnika.

Nakon otkupa planira se da “Front slobode” sa polumjesečnog pređe na sedmično izlaženje, kao i proširenje TV programa FS-3 već od 1. septembra.

Zaštita od medijske agresije

Ministar telekomunikacija SR Jugoslavije Ivan Marković donio je Naredbu radio i televizijskim stanicama na području SR Jugoslavije kojom se produžava njihova obaveza da primjenjuju tehničke mjere zaštite od ometanja njihovih programa iz inostranstva, saopštio je 16. jula Savezno ministarstvo telekomunikacija.

Na osnovu ove naredbe radio i TV stanice su dužne da primjenjuju uputstva dobijena od Saveznog ministarstva telekomunikacija, kojima se obezbjeđuje zaštita od medijske agresije sa teritorija susjednih zemalja, kao i zaštita od svih drugih vidova narušavanja suvereniteta SRJ u oblasti telekomunikacija.

Ova mjera je uslijedila nakon nezvaničnih informacija koje su procurile iz Evropske unije i SAD da će u cilju objektivnog informisanja, odnosno rušenja režima Slobodana Miloševića, na teritorijama susjednih država biti postavljeni predajnici koje će emitovati specijalne programe za građane Jugoslavije. Po ovim informacijama, koje prenosi hrvatska štampa, jedan predajnik bi bio postavljen i u Hrvatskoj u blizini granice sa srbijanskom pokrajinom Vojvodinom.

Savjet Media plan Instituta:

Prof. dr. Muhamed Nuhić, Hamza Bakšić (Sarajevo); Perica Vučinić (Banja Luka); mr. Lenart Šetinc (Ljubljana); prof. dr. Mario Plenković (Zagreb); mr. Louis de la Ronciere (Paris); mr. Aleksandar Todorović (Montreux); prof. dr. Slavo Kukić (Mostar); prof. dr. Miroljub Radojković (Beograd).